

ارزیابی الگوی تعاملات شهروندان با پروژه‌های اراضی عباس‌آباد تهران با تاکید بر رویکرد شهروندی فضایی*

غزاله سادات قریشی^{۱*}، مجتبی رفیعیان^۲، منوچهر فرج‌زاده^۳

^۱ کارشناسی ارشد برنامه ریزی شهری، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

^۲ دانشیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

^۳ استاد گروه جغرافیای طبیعی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

(تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۵/۲، تاریخ پذیرش نهایی: ۹۵/۹/۳)

چکیده

در دو دهه اخیر بخش عظیمی از ارتباطات انسانی از فضاهای حضوری به مجازی منتقل شده است. رویکرد شهروندی فضایی با هدف سنجش این موضوع در زمینه برنامه‌ریزی شهری ایران در این پژوهش بکار گرفته شده است. به همین منظور پروژه‌های بزرگ مقیاس شهری به عنوان یکی از عرصه‌های سیاست‌گذاری انتخاب شده است. از آنجایی که احداث پروژه‌های بزرگ مقیاس اراضی عباس‌آباد در تهران بدون مشارکت شهروندان صورت گرفته، این سوال مطرح است که آیا توسعه این اراضی با مطالبات شهروندان هم‌خوانی دارد؟ به منظور پاسخگویی به این سوال، ژئومدیا "عباس‌آباد ما" به عنوان ابزار این رویکرد طراحی و بکار گرفته شد. ژئومدیا شامل دو بخش است: پیمایش آنلاین که نظر ۵۱۰ کاربر ژئومدیا در خصوص پروژه‌ها را مورد سنجش قرار داد که با استفاده از تحلیل آمار تک‌نمونه‌ای، میزان رضایت شهروندان از پروژه‌های عباس‌آباد مثبت ارزیابی شد. در بخش دوم، ۱۳۶ کاربر به صورت مشارکت فعال میزان استقبال خود را از هر پروژه نشان داده‌اند. نهایتاً این روش ابزاری است که منجر به افزایش مشارکت و کمک به شفاف‌سازی اطلاعات، تسهیل در بهره‌وری اطلاعات در حل مسائل شهری شده است.

واژه‌های کلیدی

پروژه‌های بزرگ مقیاس شهری، شهروندی فضایی، ژئومدیا، اراضی عباس‌آباد - تهران، مشارکت شهروندی، پیمایش آنلاین.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده اول با عنوان "ارزیابی الگوی تعاملات شهروندان با پروژه‌های بزرگ مقیاس شهری با تاکید بر رویکرد شهروندی فضایی، مورد پژوهشی: اراضی عباس‌آباد - تهران" است که با راهنمایی نگارنده دوم و مشاوره نگارنده سوم در تاریخ ۲۹ شهریور ماه ۱۳۹۵ در دانشکده هنر و معماری دانشگاه تربیت مدرس مورد داوری قرار گرفته و به تصویب رسیده است.
** نویسنده مسئول: تلفن: ۰۲۱-۸۸۲۷۷۳۸۱، نمابر: ۰۲۱-۴۴۲۰۶۱۹۸، E-mail: gh.ghorashi@gmail.com

مقدمه

محلی عملکرد داشته باشند. از این رو شهرداری تهران با تعریف پروژه‌های بزرگ مقیاس، این اراضی را مورد استفاده قرار داد. مصلی تهران، پارک آب و آتش، بوستان نوروز، فرهنگستان‌ها، کتابخانه ملی و نظایران، تنها گوشه‌ای از پروژه‌های متعددی است که در این اراضی به اتمام رسیده یا در حال اجرا هستند. با توجه به این که این پروژه‌ها با نظارت مدیریت شهری و تولی‌گری شرکت نوسازی عباس‌آباد انجام گرفته است، این نکته جای تامل دارد که تا چه حد شهروندان تهرانی از اجرای این پروژه‌ها رضایت دارند، آیا اگر برنامه‌ریزی این اراضی با همراهی و هم‌فکری شهروندان نیز صورت می‌گرفت، این پروژه‌ها در اولویت انتخاب شهروندان قرار داشتند؟ برای پاسخگویی به این سوال مشارکت شهروندان ضروری می‌نماید. در این پژوهش با استفاده از این رویکرد، فضایی فراهم شده است تا شهروندان تهرانی در آن نقطه نظرات خود را پیرامون پروژه‌های بزرگ مقیاس عباس‌آباد مطرح نمایند و بدین طریق یک بازخورد نسبت به کارآمدی این پروژه‌ها بدست آید. بنابراین هدف اصلی این پژوهش از دیدگاه پژوهشگران در وهله اول، سنجش میزان موفقیت تحقق موضوع شهروندی فضایی در بستر ایران است، که بدین منظور ارزیابی پروژه‌های عباس‌آباد به عنوان یکی از عرصه‌های تصمیم‌سازی در برنامه‌ریزی شهری مورد استفاده قرار گرفته است. مفاهیم مرتبط با این موضوع و رویکرد و مبانی نظری آن در گام بعدی توضیح داده می‌شود.

در عصر ارتباطات، شکل روابط انسانی تغییر کرده است و ارتباطات از فضاهای جمعی و حضوری به فضاهای مجازی انتقال پیدا کرده‌اند. این امر پتانسیل‌های جدیدی از کارکردهای مختلف را ایجاد کرده است. در عرصه شهرسازی، این ظرفیت می‌تواند فرصت مشارکت را برای گروه‌های مختلف شهروندان فراهم نماید، گروه‌هایی که گرچه پیش از این در فضاهای حقیقی در امر برنامه‌ریزی مداخله نمی‌کردند، اما در فضاهای مجازی اتفاقات متفاوتی را رقم می‌زنند و این اتفاقی است که به سبب ویژگی‌های خاص فضای مجازی رخ می‌دهد. از جمله آن که افراد را از ارتباط رو در رو خلاص می‌کند و در همین راستا عرصه خوبی را برای اظهار نظر آنان فراهم می‌کند. لذا رویکردهای جدیدی حول این موضوع شکل گرفته‌اند که از این ویژگی‌ها بهره جسته است. شهروندی فضایی^۱، از جمله این رویکردهاست. برای سنجش این رویکرد که پیش از این در زمینه مسائل شهری ایران به کار گرفته نشده است، ارزیابی پروژه‌های بزرگ مقیاس به عنوان یکی از عرصه‌های سیاست‌گذاری شهری انتخاب گردید. به عنوان نمونه نیز پروژه‌های بزرگ مقیاس منطقه عباس‌آباد هدف قرار گرفت. از آنجا که بنا بر مصوبه شورای عالی معماری و شهرسازی ایران در تاریخ ۸۴/۵/۲، اراضی عباس‌آباد به عنوان یک مساله مهم برنامه‌ریزی و مدیریت شهری مطرح گردید و مصوب شد که این اراضی در مقیاس فراملی، ملی، کلان‌شهری، منطقه‌ای و

۱- مبانی نظری و مفاهیم پژوهش

مبانی نظری این پژوهش از دو رکن تشکیل شده است: نخست، پروژه‌های بزرگ مقیاس که ماهیت پروژه‌های عباس‌آباد را شکل می‌دهند و رکن دوم، شهروندی فضایی به عنوان رویکرد مورد استفاده. ذیل این پژوهش، کارکرد پروژه‌های عباس‌آباد با استفاده از روش شهروندی فضایی مورد ارزیابی مشارکتی شهروندان قرار می‌گیرد. در این بخش مبانی نظری پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱-۱- پروژه‌های بزرگ مقیاس شهری

پروژه‌های بزرگ مقیاس^۲ یا ابرپروژه‌ها^۳ در اقتصاد، پروژه‌هایی با ارزش یک میلیون دلار (پوند، یورو و غیره) هستند که در طی صد سال گذشته مهم‌ترین پروژه‌های جهان را تشکیل داده‌اند (Flyvbjerg, 2016). "یک پروژه بزرگ مقیاس، ریسکی عظیم و پیچیده است که معمولاً معادل یک بیلیون دلار یا بیشتر ارزش دارد و برای احداث و توسعه آن زمان زیادی لازم است. یک پروژه بزرگ مقیاس، ذینفعان دولتی و خصوصی دارد و برزندگی میلیون‌ها نفر تاثیر می‌گذارد" (Flyvbjerg, 2014, 8). پروژه‌های بزرگ مقیاس را با پنج ویژگی توصیف شده‌اند: هزینه سرمایه‌گذاری

زیاد، مدت زمان بالای ساخت و برنامه ضرب‌العجلی، نیازمندی آن به پشتیبانی و تکنولوژی قوی و نیازمندی به ورودی‌های چندضابطه‌ای از ارگان‌های مختلف؛ این چهار ویژگی منجر به شکل‌گیری یک "شرکت مجازی" برای اجرایی کردن پروژه می‌شود (Brockman and Girmscheid, 2007, 223). در پاره‌ای از پژوهش‌ها نیز جنبه‌های مختلف پروژه‌های بزرگ مقیاس در منحصربه‌فردی، پیچیدگی، هدف‌گرایی (فنی، مالی و زمانی) و ماهیت و تعداد مالکان پروژه دانسته شده است (Grün, 2004). یکی از ویژگی‌های جدایی‌ناپذیر پروژه‌های بزرگ مقیاس، تجاوز هزینه و زمان آن از مقدار پیش‌بینی شده است (Flyvbjerg, 2005, 54) که گرون نیز (Grün, 2004, 230) این موضوع را تأیید می‌کند. در واقع این پروژه‌ها همان چیزی هستند که "فجایع محشر برنامه‌ریزی"^۴ نامیده شده‌اند (Hall, 1980, 47) یا به تعبیر دیگر یک "تخریب خلاقانه"^۵ است (Schumpeter, 2013, 45). بررسی پروژه‌های بزرگ مقیاس در شهرهای اروپایی نشان می‌دهد که "اندازه‌های استثنایی"^۶ در مورد آنها معمول است (Swyngedouw et al., 2002, 550). پروژه‌های بزرگ مقیاس عموماً در چارچوب برنامه‌ریزی‌های قانونی موجود قرار دارند

نقشی اساسی را در رسیدن به وفاق در پست دموکراسی داشته‌اند، چرا که نگاه جامعه را از آرمان‌گرایی به سمت فن‌سالاری سوق دادند و مرکز مباحث پوپولیستی قرار گرفتند. وفاقی که بر اثر ایجاد این پروژه‌ها به وجود می‌آید، بر مبنای قدرت فریبندگی و نمادین بودن یک پروژه معماری است. ابرپروژه‌ها به نماد حس غرور و هویت محلی تبدیل می‌شوند، خصوصیت اجتماعی را دور می‌کنند و اذهان عمومی را از جایگزین‌های احتمالی برای کارآفرینی منحرف می‌کنند (Vento, 2016, 18). پروژه‌های بزرگ مقیاس، تاثیر شگرفی بر تقویت غرور اجتماعی بین ساکنان دارند (Loftman & Nevin, 1996, 1001). این موضوع را دوک و همکارانش در نوسازی منطقه کپ فن زوید^{۱۱} اثبات کرده‌اند، پژوهش‌های آنان نشان می‌دهد هر چقدر که شهروندان به این منطقه نزدیک‌تر بوده‌اند و تجربه استفاده بیشتری از آن را داشته‌اند، حس مثبت‌تری در خصوص پروژه‌های این منطقه داشته‌اند (Doucet, 2009, 105). اما از آنجایی که اغلب سرمایه‌گذاری‌ها در چنین پروژه‌هایی در دست بخش دولتی است، توجه ویژه به مناطقی خاص را در پی دارد که باعث القای حس بی‌توجهی مسئولان نسبت به سایر مناطق زندگی شهروندان می‌شود و شهروندان را نسبت به صرف منابع دولتی بی‌اعتماد می‌کند (Loftman & Nevin, 1996, 998). بیشترین تاثیر یک پروژه بزرگ مقیاس در فضا، ایجاد گسست‌های فضایی بین مناطق مختلف شهر است، به طوری که این پروژه‌ها جزیره‌هایی را در شهر خلق می‌کنند که منجر به تفاوت‌های فضایی بین این پروژه‌ها و مناطق پیرامون شان می‌شود (Loftman & Nevin, 2009, 106). بیانچینی نشان می‌دهد که یک نابرابری و محرومیت فضایی نسبت به ساکنین این مناطق در مناطق هم‌جوار آن وجود دارد که به تفرق اجتماعی دامن می‌زند (Bianchini, 1990, 153). وی همچنین معتقد است که اگر چه ظاهر پروژه‌های بزرگ مقیاس مطابق با سلیقه قشر خاصی از جامعه است، اما به دلیل هم‌خوان نبودن آن با بستر، مورد استقبال همه شهروندان و ساکنین منطقه نیست (همان).

۲-۱- شهروندی فضایی

شهروندی فضایی، عبارتست از توانایی هر فرد به منظور تعامل و مشارکت در تصمیم‌سازی‌های اجتماعی - فضایی به واسطه استفاده تعاملی از ژئومدیا^{۱۲} (برای مثال نقشه‌ها، کره‌های مجازی و GIS). در این فرآیند، استفاده و تولید اطلاعات همزمان با برقراری ارتباط صورت می‌گیرد (SPACIT, 2014). گیرل و همکارانش عنوان می‌کنند که «شهروندی فضایی هر فردی است که انگیزه، دانش، مهارت و صلاحیت دسترسی و استدلال با استفاده از اطلاعات جغرافیایی (GI) را برای مشارکت در فرآیندهای دموکراتیک داشته باشد» (Gryl et al., 2010, 8). بدین معنا که شهروندان قادر هستند با استفاده از ژئومدیا، چشم‌انداز موجود برای یک فعالیت را در یک فضای معین زیر سوال ببرند، برای مثال آنچه که در قوانین اجتماعی یا برنامه‌ریزی‌های فضایی مورد نظر آنها نیست را به چالش بکشند و به جای آن در خصوص

اما مفاهیم، طراحی و اجرای آن در حاشیه برنامه‌ریزی رسمی قرار گرفته است. آن چه بیش از هر چیز این پروژه‌ها را پیچیده می‌کند، اندازه و نیاز آن به پهنه‌های وسیعی از زمین است (Follmann, 2015, 220). اگرچه تعدد پروژه‌های بزرگ مقیاس در جهان بسیار زیاد است، اما می‌توان در چهار دسته زیرساخت (نظیر راه‌آهن و سیستم آب و فاضلاب)، استخراج (نظیر معادن و گاز و نفت)، تولید (نظیر پارک‌های تولیدی) و مصرف (نظیر توسعه املاک و مستغلات) آنها را دسته‌بندی کرد (Gellert & Lynch, 2003, 20). هر چند که یک پروژه بزرگ مقیاس می‌تواند در یک یا ترکیبی از این دسته‌ها نیز قرار بگیرد.

سیاست‌های مختلف در اقتصاد و توسعه جهانی به صورت سنتی منجر به ساخت ابرپروژه‌ها شده‌اند. تفکر غالب در پس این پروژه‌ها، توسعه شهری و نیاز به بازسازی‌های گسترده پس از جنگ جهانی دوم بوده است. هر چند که سیاست‌های ساخت این پروژه‌ها را نمی‌شود از تاثیرات آن تفکیک کرد اما دلایل متعددی وجود دارد که این پروژه‌ها را محبوب سیاست‌مداران کرده است. چهار دلیل برای محبوبیت این پروژه‌ها نزد سیاست‌مداران وجود دارد:

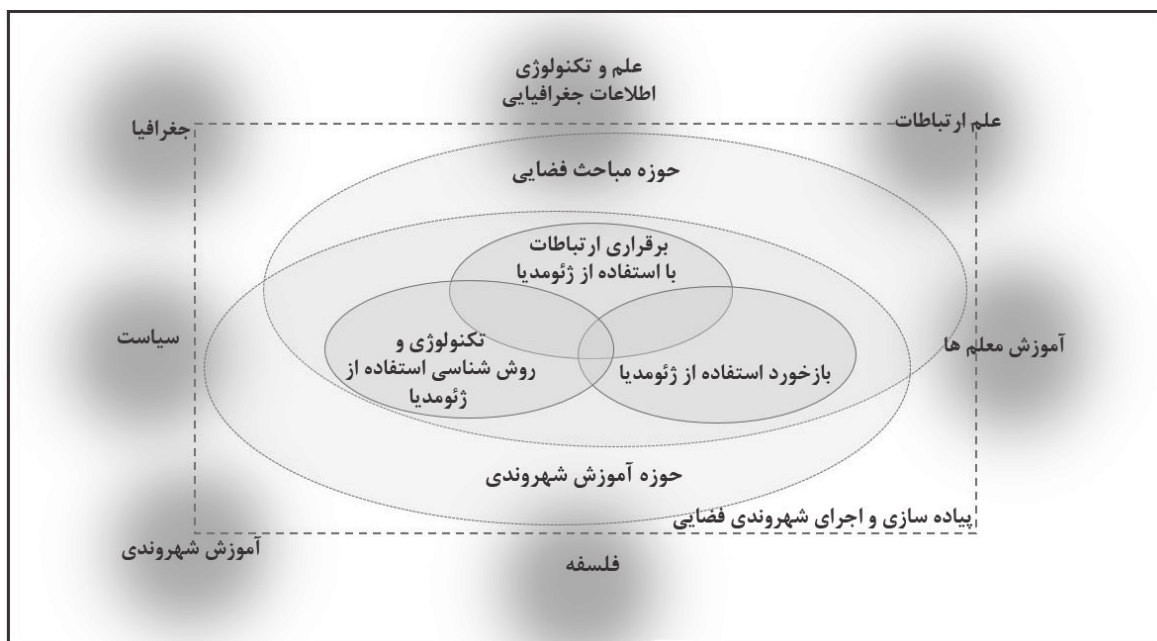
- ۱) "برتری فنی"^{۱۳}: این اصطلاح به معنای فرصت‌هایی است که در نتیجه ساخت این پروژه‌ها در اختیار مهندسان قرار می‌گیرد تا مرزهای فنی و تکنیکی را جابجا کنند، به عنوان مثال ساخت بلندترین برج یا بزرگ‌ترین توربین و مانند آن که هر کدام یک چالش مهندسی محسوب می‌شوند.
- ۲) "برتری سیاسی"^{۱۴}: به معنای جذبه‌ای است که ابعاد این گونه پروژه‌ها برای سیاست‌مداران دارد و آن را ناشی از قدرت خود می‌دانند. این پروژه‌ها بصورت معمول یک دستاورد نمایشی برای سیاست‌مداران قلمداد می‌شوند.
- ۳) "برتری اقتصادی"^{۱۵}: منظور از آن جاذبه‌ای است که این پروژه‌ها برای شهروندان عادی و بخش تجاری در خصوص ایجاد فرصت‌های شغلی و سرمایه‌گذاری دارد.
- ۴) "برتری زیبایی‌شناسانه"^{۱۶}: این پروژه‌ها به طور معمول از طراحی‌های منحصر به فردی برخوردارند که حس زیبایی‌شناسانه بینندگان را برمی‌انگیزند (Flyvbjerg, 2014, 10).

در حقیقت سرمایه‌گذاری صحیح در ابرپروژه‌ها، منافع متعددی نظیر افزایش فرصت‌های شغلی، افزایش تولید و رقابت‌پذیری به همراه کاهش هزینه‌های تولیدکنندگان، افزایش سود مشتریان به واسطه خدمات با کیفیت بهتر و بهبود محیط زیست را در پی دارد (Helm, 2008, 47). لیکن فلیویبیرگ پس از بررسی ۳۰۰ پروژه بزرگ مقیاس در ۲۰ کشور جهان عنوان می‌کند که غالب این پروژه‌ها با فریب افکار عمومی طراحی و اجرا شدند (Flyvbjerg, 2005, 2014). وی بیان می‌کند که اغلب این پروژه‌ها نه به دلیل برتری بلکه بر اثر میزان موفقیتی که طراحان این پروژه‌ها و مقامات دولتی در جوسازی و فریب شهروندان در مورد ناچیز انگاشتن هزینه‌های این پروژه‌ها، میزان درآمد بالای آن، تاثیر کم آن بر تخریب محیط زیست و اثرات بالای توسعه ناشی از آن داشته‌اند، اجرا شده‌اند (همان). از نظر سیاسی، ابرپروژه‌ها

داده‌های فضایی است، در نتیجه نقش اساسی در برنامه‌ریزی فضایی ایفا می‌کند (Hennig & Vogler, 2013, 150). بنابراین در پیاده‌سازی این موضوع دو مبحث ارتباط جغرافیایی^{۱۳} و تجسم جغرافیایی^{۱۴} در خصوص یک ژئومدیا اهمیت بسیاری دارد. منظور از ارتباط جغرافیایی، استفاده و ترکیب انواع مختلف مولتی مدیا اعم از متن، عکس، تصویر، انیمیشن، فایل‌های صوتی و تصویری و غیره است. بنابراین یک ژئومدیا همراه با توضیحات و تعداد زیادی مولتی مدیا است که محتوای آن را تشریح می‌کند (همان، ۱۵۲). منظور از تجسم جغرافیایی نیز مجموعه‌ای از تکنیک‌ها و ابزارهاست که از طریق بصری‌سازی به شیوه‌ای تعاملی به تحلیل داده‌های فضایی کمک می‌کند و از این طریق با کمک درک بشری، به اکتشاف داده‌ها و فرآیندهای تصمیم‌سازی می‌پردازد. برای مثال می‌توان نقشه‌های رقومی را در مقایسه با نقشه‌های آنالوگ قرار داد که در نقشه‌های رقومی این امکان وجود دارد که کاربر با محتوای نقشه ارتباط برقرار کند، ظاهر آن را تغییر دهد، اطلاعاتی به آن کم یا اضافه کند و نقشه

تولید چشم‌انداز فضایی جایگزین، بحث کنند. به عبارت بهتر، یک شهروند فضایی قادر است میان سه فضایی که در آن زندگی می‌کند، فضاها را بازنمایی شده در قالب عکس، فیلم و غیره و بازنمایی‌های فضایی که به شکل نقطه، خط و پلیگون در محیط GIS تعریف می‌شود، ارتباط برقرار کند و بر این اساس تصمیم‌گیری نماید (SPACIT, 2014). در واقع شهروندی فضایی از دو سرمنشا نظری شامل آموزش شهروندی و جغرافیای اجتماعی (مباحث مرتبط با تخصیص فضا) نشات می‌گیرد. مباحث هم‌پوشان این دو حوزه منجر به شکل‌گیری ژئومدیا شدند که ابزار اصلی در این رویکرد است (تصویر ۱).

در این بحث، ژئومدیا یک عنصر اصلی محسوب می‌شود. منظور از "ژئومدیا، رسانه‌هایی هستند که از بومی‌سازی اطلاعات استفاده می‌کنند. بنابراین ژئومدیا می‌تواند انواع بازنمایی‌های فضایی با طیف گسترده‌ای از خروجی‌ها اعم از توصیف‌های شفاهی تا داده‌های بصری‌سازی شده باشد" (Gryl & Jekel, 2012, 22). به دلیل این که هدف اصلی ژئومدیا، کار کردن با

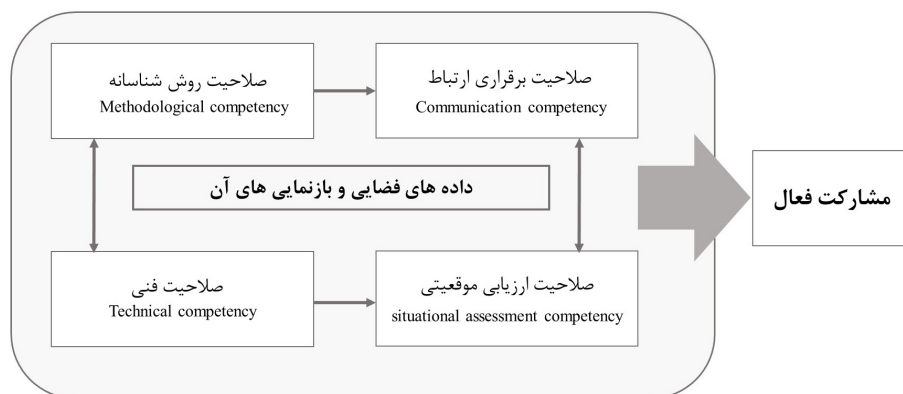
تصویر ۱- دانش‌های مرتبط با شهروندی فضایی.

ماخذ: (Gryl et al., 2013, 285)

جدول ۱- ویژگی‌های یک ژئومدیا.

ماخذ	ویژگی‌های ژئومدیا	
Gryl & Jekel, 2013	رسانه‌ای که از بومی‌سازی اطلاعات استفاده می‌کند	۱
Von Haaren, 2004 Hennig & Vogler, 2013	هدف اصلی: کارکردن با داده‌های فضایی	۲
Elwood & Leszczynski, 2013	میانجی اطلاعاتی - تکنولوژیکی در ژئو وب که فرصت مشارکت فراهم می‌کند	۳
Gryl & Jekel, 2012	ابزار مدرن برای مذاکره بر سر منافع	۴
Felgenhauer & Quade, 2012 Hennig & Vogler, 2012	مرجع جغرافیایی (فضایی)	۵
Felgenhauer & Quade, 2012	ترکیب دیتابیس‌های خارجی برای تولید نقشه	۶

Felgenhauer & Quade, 2012	بازآرایی اجتماعی - تکنولوژیکی فضا و مکان	۷
Felgenhauer & Quade, 2012	دارای دو بخش سخت افزار (GPS و WLAN) و نرم افزارهای کارتوگرافیکی	۸
Elwood & Leszczynski, 2013	توانایی گسترش تعاملات	۹
Elwood & Leszczynski, 2013	ایجاد اطلاعات جغرافیایی آنلاین	۱۰
Hennig & Vogler, 2012	خدمات و ارتباطات مکان مبنا از طریق پلت فرم رسانه‌های اجتماعی	۱۱

تصویر ۲- صلاحیت‌های مربوط به کار با داده‌های فضایی. ماخذ: (Gryl & Jekel, 2012)

در قالب ویژگی‌های یک شهروند فضایی در جدول ۲ آمده است. در بحث شهروندی فضایی آن طور که ظهور ابزارهای جدید تحت وب موجب شده است که شهروندان از وظیفه‌گرایی به سمت تحقق‌گرایی حرکت کنند و تبدیل به شهروندانی شوند که نه تنها رسانه اختصاصی خود را در اختیار دارند، بلکه همزمان همین رسانه ابزار اعمال قدرت آنان نیز محسوب می‌شود (Ben- (nett, 2008, 15; Bennett et al., 2009, 110). بنابراین با توجه به نرخ روزافزون استفاده از شبکه‌های اجتماعی توسط شهروندان در صورت توانمندسازی شهروندان در خصوص یک شهروند فضایی، این ابزارها بدون هیچ محدودیتی عامل اصلی در افزایش دموکراسی و مدنیت جامعه هستند.

۲- روش و شناخت محدوده

از آنجا که بحث شهروندی فضایی در ایران پیش از این مورد استفاده قرار نگرفته است، صلاحیت‌های یک شهروند ایرانی در خصوص شهروندی فضایی پیش از این مورد ارزیابی قرار نگرفته است. از میان چهار دسته کلی صلاحیت‌های موقعیتی، فنی، روش شناسانه و برقراری ارتباط، شهروندان تهرانی به دلیل عدم دریافت آموزش در مباحث شهروندی فضایی، به طور کلی فاقد صلاحیت روش شناسانه می‌باشند. صلاحیت موقعیتی شهروندان به دلیل ارتباط و تأثیری که پروژه‌های عباس‌آباد بر زندگی آنان دارد، مورد تأیید قرار گرفته است. نرخ ۵۵ درصدی استفاده از شبکه‌های اجتماعی در ایران (خدایاری و همکاران، ۱۳۹۳، ۱۸۱) ظرفیت برقراری ارتباط از طریق شبکه‌های اجتماعی را نشان می‌دهد. در این پژوهش به منظور ساده‌سازی و

را آن طور که مایل است هدایت کند (Hennig & Vogler, 2013, 180; Jiang & Li, 2005, 3; Jiang et al., 2003, 155). انواع ژئومدیا طیف گسترده‌ای از ابزارها را شامل می‌شود: ابزارهای ساده تحت وب که امکان تهیه نقشه‌های مشارکتی را فراهم می‌آورند نظیر Google map, Open Street map و Online ArcGIS، ابزارهای سیستم اطلاعات مکانی مشارکتی^{۱۵}، پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی^{۱۶} و پرتال‌های جغرافیایی^{۱۷} که با زیرساخت‌های داده‌های فضایی کار می‌کنند. در این میان سیستم اطلاعات مکانی مشارکتی که از GIS به صورت مشارکتی در تصمیم‌سازی استفاده می‌کند، با اصل مفهوم شهروند فضایی قرابت بسیاری دارد و از این جهت پیشینه فکری آن محسوب می‌شود (Tulloch, 2007, 352). بنابراین به بیان دقیق‌تر "یک ژئومدیا به صورت گسترده، دلالت بر هر نوع اطلاعات یا رسانه دیجیتال دارد که مرجع فضایی دارد و طیف وسیعی از انواع بازنمایی از توصیف شفاهی تا نقشه‌های پیچیده رقومی را شامل می‌شود. مضافاً بر این که خدمات و ارتباطات مکان مبنا از طریق پلتفرم‌های رسانه‌های اجتماعی را نیز شامل می‌شود" (Hen- (mig & Vogler, 2013, 160). در جدول ۱، ویژگی‌های اصلی یک ژئومدیا توصیف شده است.

به طور کلی برای یک شهروند فضایی، چهار دسته صلاحیت وجود دارد: (۱) صلاحیت ارزیابی موقعیتی به منظور اظهار نظر در خصوص زمینه مورد نظر، (۲) صلاحیت روش شناسانه برای کار با داده‌های فضایی، (۳) صلاحیت فنی در ارتباط با ابزارهای مورد استفاده و (۴) صلاحیت برقراری ارتباط که مربوط به توانایی‌های شهروند فضایی در خصوص استفاده از شبکه‌های اجتماعی است (مطابق تصویر ۲) (Gryl & Jekel, 2012, 26). جزئیات این صلاحیت‌ها

جدول ۲- ویژگی‌های شهروند فضایی.

ماخذ:	ویژگی‌های شهروند فضایی		
SPACIT, 2014	تعامل و مشارکت در تصمیم‌سازی‌های اجتماعی - فضایی		۱
SPACIT, 2014	استفاده تعاملی از ژئومدیا		۲
SPACIT, 2014	استفاده و تولید اطلاعات همزمان با برقراری ارتباط		۳
SPACIT, 2014	تحلیل و انتقاد چشم‌انداز موجود برای فضا و ارائه سناریو جایگزین		۴
SPACIT, 2014	برقراری ارتباط میان سه فضای زندگی، بازنمایی شده توسط عکس و فیلم و غیره و بازنمایی فضایی در محیط‌های GIS		۵
Mitchel, 2004 Elwood, 2008	آشنایی با حقوق بشر و دموکراسی	آموزش شهروندی	۶
Gryl et. Al, 2013	آشنایی با مفاهیم مرتبط با فضا		
SPACIT, 2014	مقایسه منابع مختلف اطلاعاتی		
SPACIT, 2014	برقراری ارتباط با دیگر شهروندان به منظور مطرح کردن ایده‌های جدید در خصوص شهر		
SPACIT, 2014	قضاوت در مورد قوانین اجتماعی		
SPACIT, 2014	آشنایی با آموزش‌های تخصصی در حوزه GIS به منظور پیشنهاد راه‌حل برای مسائل شهری		
Gryl et. Al, 2010	رد یا پذیرش معنای ساخته شده توسط جامعه برای یک فضای فیزیکی	جغرافیای اجتماعی	۶
Gryl et. Al, 2010	طبقه‌بندی فضا در یکی از سه دسته‌بندی: (۱) تولیدکننده یا مصرف‌کننده (۲) آگاهی‌دهنده یا معناگرا (۳) هنجاری - سیاسی		
Hennig & Vogler, 2012	آشنایی با web 2,0 و ICT		
Hennig & Vogler, 2012	توانایی‌های مرتبط با حوزه نگاشت نقشه و GIS	اساسی (فردی و ابزاری)	۷
Gryl et. Al, 2010	توانایی برقراری ارتباط با استفاده از ژئومدیا		
Gryl et. Al, 2010	توانایی بازخورد با استفاده از ژئومدیا		
Gryl et. Al, 2010	آشنایی با روش استفاده از تکنولوژی ژئومدیا		
Gryl et. Al, 2010	در حوزه دانش فضایی		
Gryl et. Al, 2010	در حوزه آموزش شهروندی	مرتبط با موضوع	
Gryl et. Al, 2010	استراتژی‌های پیاده‌سازی	مورد نیاز برای پیاده‌سازی	

که سه حلقه پیرامون پروژه‌های عباس‌آباد به صورت فرضی در نظر گرفته شود، در کمترین فاصله منطقه ۶ و ۷ شهرداری تهران که در بیشترین ارتباط با این پروژه‌هاست مطرح می‌شود و در سطح دوم مناطق پیرامونی شامل مناطق ۴، ۳، ۲، ۸، ۱۲ و ۱۳ و در نهایت امر نیز سایر مناطق تهران مد نظر هستند. پخشایش متوازن نمونه در این سه حلقه، به نوعی سلامت پیمایش را نشان می‌دهد. در ضمن برای تعیین حجم نمونه نیز به دلیل عدم دسترسی به جامعه، ویرسما فرمول کوکران جامعه نامحدود را مناسب می‌داند که در سطح اطمینان ۹۵ درصد حداقل حجم نمونه ۳۸۴ را بدست می‌دهد (Wiersma, 2012).

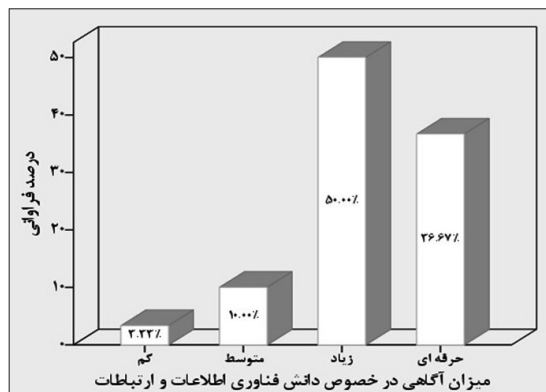
ژئومدیا "عباس‌آباد ما" به عنوان یک ابزار مشارکتی در جمع‌آوری داده‌ها طراحی شد. این ژئومدیا، یک سایت تعاملی و پاسخگو است که نام "عباس‌آباد ما" بر آن، تاکید ویژه‌ای بر یک رابطه دو سویه میان شهروندان و محدوده عباس‌آباد دارد. آدرس دسترسی به آن نیز (<http://ourabasabad.webflow.io>) است. ارکان اصلی

امکان‌سنجی تحقق رویکرد در زمینه ایران، پیش‌فرض بر آن است که توانمندی‌های شهروند در خصوص استفاده از فضای مجازی (صلاحیت فنی) برای مشارکت در این بحث کفایت می‌کند، بنابراین ژئومدیای مورد استفاده نیز تا حد امکان به منظور تحقق این موضوع ساده طراحی شده است. بررسی‌های بعدی نشان داد که این پیش‌فرض خالی از حقیقت نیست و شهروندان به حد کافی بردانش فناوری اطلاعات و ارتباطات تسلط دارند (نمودار ۱). در خصوص نمونه‌گیری و اندازه نمونه، ویرسما اثبات می‌کند که به دلیل ویژگی‌های خاص یک فضای مجازی و پیمایش آنلاین، هر چند که می‌توان با روش‌های مختلفی نمونه‌گیری انجام داد، اما بهترین حالت برای دورشدن از خطا، همان روش نمونه‌گیری تصادفی است که اتفاق می‌افتد (Wiersma, 2012). اندروز و همکاران نشان داده‌اند که مهم‌ترین عامل متضمن اعتبار پیمایش آنلاین، کیفیت پیاده‌سازی آن است (Andrews et al., 2003, 200). از این رو در این پژوهش سعی شده است

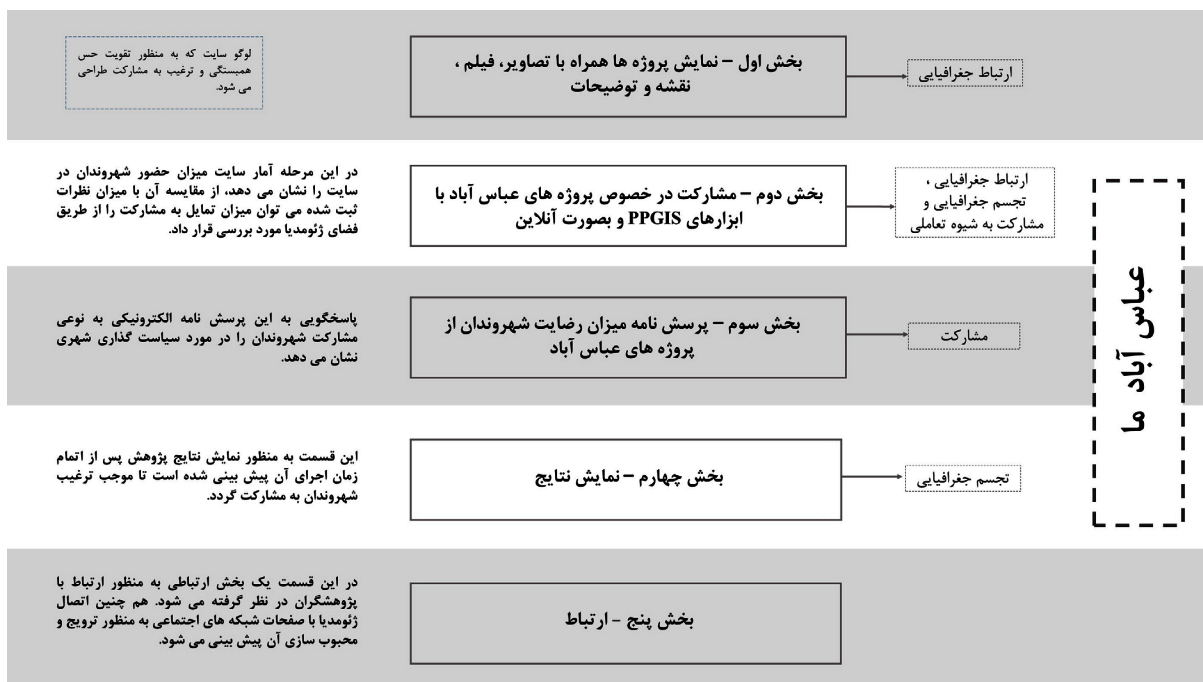
آن که پشتیبان مبانی نظری است، شامل: تجسم جغرافیایی، ارتباط جغرافیایی و بحث تعامل و مشارکت است (تصویر ۳).
تصویر ۴، بخش‌های مختلف ژئومدیا را نشان می‌دهد. در بخش اول تحت عنوان "از عباس‌آباد چه می‌دانید؟"، اطلاعاتی بصورت عکس، متن، نقشه و فیلم پیرامون پروژه‌های عباس‌آباد قرار گرفته است. در گردآوری این اطلاعات که برگرفته از اسناد پروژه‌هاست، سعی شده است که تحلیل مثبت و منفی آثار پروژه‌ها صورت نگیرد، چرا که این امر در بحث اکتشاف داده‌ها و وظیفه شهروندان است. همچنین لینک‌های مرتبط با سایت‌های رسمی پروژه‌ها نیز در ذیل هر پروژه آمده است. این بخش تحقق ارتباط جغرافیایی است که در مبانی نظری یک ژئومدیا به آن اشاره شده است. در بخش دوم پلت فرم (map-me) که یکی از ابزارهای سیستم اطلاعات مکانی مشارکتی است، به کار گرفته شده است. شهروندان در این پلت فرم، موقعیت آن دسته از پروژه‌های عباس‌آباد را که مورد

استفاده قرار داده اند، روی نقشه رنگ کرده و مشخص می‌کنند که از نظر آنها، کدام پروژه‌ها کارکرد مناسبی دارند و کدام پروژه‌ها از نظر آنان می‌توانستند با پروژه‌های بهتری جایگزین شوند. تعامل شهروندان بر روی نقشه و مشارکت آنان، تجسم جغرافیایی را محقق می‌سازد. مقایسه آمار مشارکت در این بخش با آمار کلی سایت، نشان از میزان رغبت کاربران در فرآیند جدیدی است که ذیل ژئومدیا رخ می‌دهد. بخش سوم یک پیمایش آنلاین است که به منظور استفاده حداکثری از ظرفیت مشارکت کاربران سایت از آن استفاده شده است چرا که پیمایش، آشناترین شیوه مشارکت در ایران محسوب می‌شود. این پیمایش، میزان رضایت شهروندان از پروژه‌های عباس‌آباد را نشان می‌دهد. شاخص‌های پیمایش در دو دسته کلی تدوین شده‌اند، یک دسته مربوط به اصل ماهیت بزرگ مقیاسی پروژه‌هاست، این که اساساً آیا شهروندان با این میزان هزینه و زمانی که صرف ساخت و ساز این پروژه‌ها شده است، موافق هستند یا خیر. برای تدوین این شاخص‌ها از مبانی نظری پروژه‌های بزرگ مقیاس بهره گرفته شده است. در دسته دوم هم تاثیر مستقیم پروژه‌ها بر زندگی شهروندان (اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست محیطی - سکونتی و حمل و نقل) مورد پرسش قرار گرفته است. برای تدوین این شاخص‌ها نیز از پژوهش‌هایی که در خصوص تاثیرگذاری پروژه‌های بزرگ مقیاس انجام شده‌اند کمک گرفته شده است (جدول ۳). بخش چهارم که نمایش نتایج را وعده می‌دهد، به عنوان مشوق مشارکت در نظر گرفته شده است. در بخش پنجم، امکان ارتباط بین متخصصان شهرسازی و شهروندان و ارتباط شهروندان با شبکه‌های اجتماعی به منظور توسعه ژئومدیا فراهم شده است.

به منظور شناخت محدوده مطالعاتی، جدول ۴ تهیه شده است

نمودار ۱- میزان دانش فاوا کاربران ژئومدیا.

تصویر ۳ - چارچوب کلی ژئومدیا "عباس‌آباد ما".

تصویر ۴ - اجزا اصلی ژئومدیا "عباس آباد ما".

جدول ۳ - شاخص‌ها و متغیرهای مورد استفاده در پیمایش.

شاخص	متغیر	ماخذ
مربوط به ویژگی‌های بزرگ مقیاسی پروژه‌ها	زمان ساخت	Gómez-Ibáñez, 2003 Brockmann & Girmscheid, 2007
	هزینه ساخت و اجرا	Flyvbjerg, 2016
	بزرگی به لحاظ فیزیکی: مساحت، ارتفاع، حجم و غیره (خارق العادگی)	Flyvbjerg, 2016
اقتصادی	کارکرد پروژه‌ها در برآوردن مطالبات شهروندان	Weinstock & Goodenough, 2006
	منحصر بفردی	Grün, 2004
	اشتغال	(نوری، ۱۳۹۳)
	فعالیت‌های اقتصادی	(نوری، ۱۳۹۳)
اجتماعی - فرهنگی	مشارکت و تعامل اجتماعی	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	حس تعلق	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	امنیت اجتماعی	(نوری، ۱۳۹۳)
	وجود فضاهای گذران اوقات فراغت	(پهلوان، ۱۳۹۲)
زیست محیطی و سکونتی	وجود فضاهای فرهنگی	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	رویدادهای فرهنگی در منطقه	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	وجود فضاهای عمومی سبز و باز	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	وجود فضاهای پیاده	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	حریم و اشرافیت	(پهلوان، ۱۳۹۲)
	آسایش	(پهلوان، ۱۳۹۲)

ادامه جدول ۳.

حمل و نقل عمومی	(پهلوان، ۱۳۹۲)
ترافیک	(پهلوان، ۱۳۹۲)
پارکینگ	(پهلوان، ۱۳۹۲)

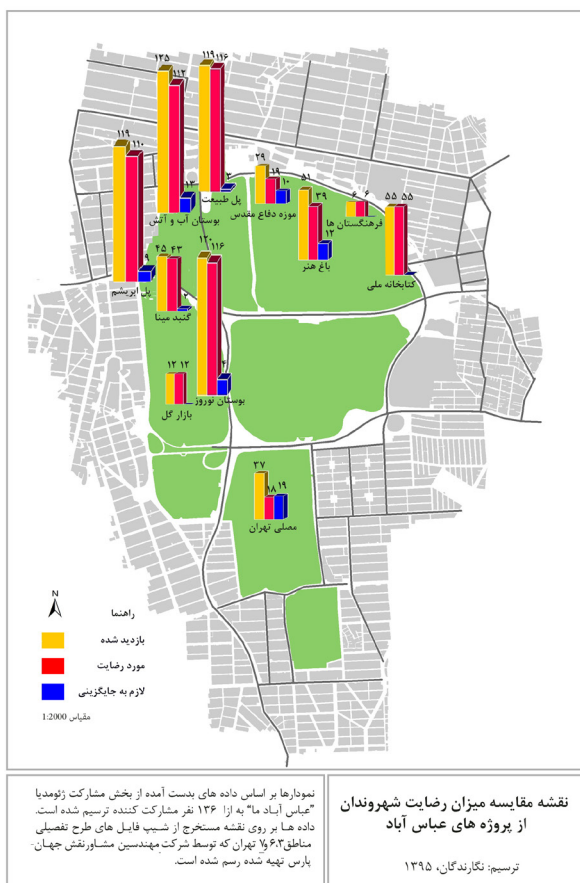
که ناشی از مقایسه ویژگی‌های پروژه‌های بزرگ مقیاس بر اساس مبانی نظری با پروژه‌های عباس‌آباد بر اساس اسناد، مراجعه به سایت‌های رسمی پروژه‌ها و نظر تخصصی پژوهشگران شهرسازی است و نشان از بزرگ مقیاسی پروژه‌های عباس‌آباد دارد.

جدول ۴ - مقایسه ویژگی‌های پروژه‌های منطقه عباس‌آباد با ویژگی‌های پروژه‌های بزرگ مقیاس در ادبیات جهانی.

بوستان‌ها	بازار گل	باغ هنر	دفاع مقدس موزه	گنبد مینا	فرهنگستان	پل ابریشم	پل طبیعت	کتابخانه ملی	مصلی	ویژگی‌های پروژه‌های بزرگ مقیاس	
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	هزینه‌ها و ارزش با واحد میلیون (دلار، یورو و غیره) (Flyvbjerg, 2016)	۱
							*	*	*	به لحاظ فیزیکی: ارتفاع، حجم، مساحت یا وزن قابل توجه (Flyvbjerg, 2016)	۲
				*			*	*	*	ورودی‌های اولیه (اعم از اطلاعات، دانش، آزمایشگاه و غیره) کمی یا کیفی، بسیار عظیم و پیشرفته (Flyvbjerg, 2016)	۳
										تجهیزات پیشرفته برای خروجی‌های تولید شده ، کثرت خروجی‌ها (Stigler, 1958; Chandler, 2009)	۴
							*			وجود انواع مختلف تقاضا از پروژه‌ها (به لحاظ کیفیت، سرعت و عملکرد) (Weinstock & Goodenough, 2006)	۵
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	زمان بالای ساخت، طول عمر (Gómez-Ibáñez, 2003; Brockmann & Girmscheid, 2007)	۶
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	برنامه ضرب العجلی ساخت (Brockmann & Girmscheid, 2007)	۷
*			*	*	*	*	*	*	*	ثبات مکانی (Ansar, 2012)	۸
				*		*	*	*	*	نیازمند پشتیبانی و تکنولوژی قوی (Brockmann & Girmscheid, 2007)	۹
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	ایجاد یک «شرکت مجازی» برای اجرایی کردن پروژه (Brockmann & Girmscheid, 2007)	۱۰
									*	تجاوز از هزینه و زمان در ساخت (Flyvbjerg, 2003; Grün, 2004)	۱۱
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	هدف‌گرایی (به لحاظ فنی، مالی و زمانی) (Grün, 2004)	۱۲
*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	منحصربفردی (Grün, 2004)	۱۳

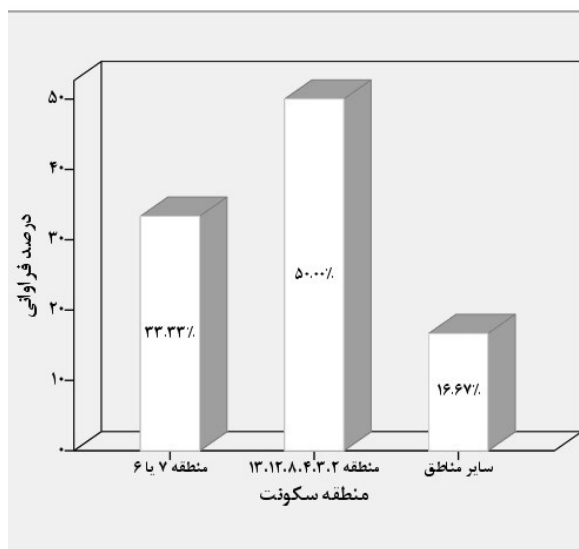

بزرگ مقیاس یا حتی هتل‌ها و ورزشگاه‌های المپیک نیستند، بلکه مراکزی تفریحی در جهت استفاده عموم هستند و کشش بالایی در سطح شهر یا حتی منطقه دارند و موجب شکاف‌های طبقاتی در سطح مناطق مختلف شهری نشده‌اند. علاوه بر همه این موضوعات به اذعان اکثریت مخاطبان، این پروژه‌ها سهم بالایی نیز در ایجاد حس تعلق خاطر نسبت به شهر تهران داشته‌اند. مساله دیگری که مطرح می‌شود، مساله دسترسی به این پروژه‌هاست و از این جهت نیز توانسته‌اند ارتباط خوبی با شهروندان برقرار کنند. به هر حال آن چه که مسلم است این است که این پروژه‌ها علیرغم داشتن ویژگی‌های پروژه‌های بزرگ مقیاس، به دلیل رعایت منافع شهروندان، ذاتاً با پروژه‌های بزرگ مقیاس دیگر تفاوت دارند و از این رو به خوبی توانسته‌اند مخاطبان خود را جذب کنند.

نقشه ۱ - مقایسه میزان رضایت شهروندان از پروژه‌های عباس‌آباد به تفکیک هر پروژه.

۱۳۶ کاربر نیز در بخش دوم (مشارکت) ژئومدیا شرکت نمودند. نتیجه این مشارکت الگوی رضایتی است که شهروندان در خصوص میزان استفاده و رضایت از هر پروژه بروز داده‌اند (نقشه ۱). این درحالی است که اغلب پژوهش‌های جهانی که در این خصوص انجام گرفته است، به این نتیجه منجر شده‌اند که جنبه‌های منفی یک پروژه بزرگ مقیاس و تأثیرات مخرب احتمالی آن بسیار بیشتر از جنبه‌های مثبت آن است و اغلب پژوهشگران، این پروژه‌ها را نمودی از قدرت‌نمایی سیاست‌های حاکم در هر دوره دانسته‌اند و با نشان دادن تأثیرات منفی متعدد آن بر زندگی اجتماعی، محیط زیست و اقتصاد به برنامه‌ریزان، دورشدن از این پروژه‌ها را توصیه کرده‌اند. اما در این پژوهش نشان داده شد که پروژه‌های منطقه عباس‌آباد علی‌رغم صرف هزینه‌های سنگین مورد استقبال مخاطبین آن قرار گرفته است. این امر می‌تواند دلایل متعددی داشته باشد، از جمله این که این پروژه‌ها برخلاف سایر پروژه‌های بزرگ مقیاس نظیر سد یا تونل، تأثیری بر تخریب محیط زیست نداشته‌اند، بلکه هم‌سو با محیط زیست و تنها در جهت بهره‌برداری مناسب از آن در محیط شهری طراحی شده‌اند. این مساله را می‌توان از رویکرد مثبتی که شهروندان در مورد پروژه‌های دوست‌دار محیط زیست نظیر پل طبیعت یا بوستان‌ها بروز داده‌اند، نتیجه گرفت (ر. ک. نقشه ۱). از طرف دیگر این پروژه‌ها مانند مراکز تجاری

نمودار ۲ - پخشایش متوازن نمونه در مناطق شهری تهران.

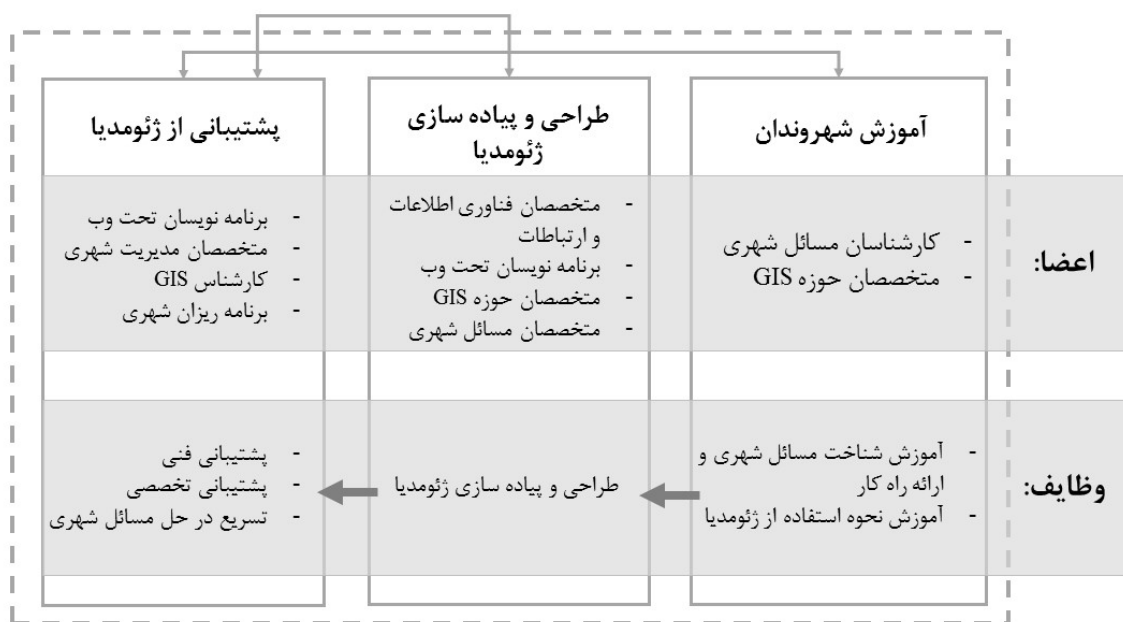
جدول ۵ - آزمون t تک نمونه‌ای.

Test Value = 3						
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Confidence Interval of the Difference 95%	
					Lower	Upper
Result	20.289	509	.000	49618.	4481.	5442.

نتیجه

زمانی کوتاه نظرات شهروندان را جمع‌آوری نماید. نتایج بدست آمده از آن بدلیل مکفی بودن حجم نمونه‌گیری، قابل استناد و تعمیم می‌باشد. علی‌رغم این که نرخ مشارکت در بخش اصلی مشارکتی ژئومدیا ۲۶/۷ درصد است اما همین میزان مشارکت شهروندان به طور ضمنی نشان داد که با فراهم شدن بستر مناسب برای مشارکت، شهروندان در گروه‌های سنی مختلف، با داشتن سطوح مختلف تحصیلات، میزان تسلط متفاوت بر دانش فناوری اطلاعات و ارتباطات و علی‌رغم این که از هیچ‌گونه آموزشی در این زمینه برخوردار نبوده‌اند، در فضایی که هیچ‌گونه اجبار یا حتی تشویقی برای مشارکت آنان قائل نشده، به صرف احساس مسئولیت شهروندی مشارکت فعال داشته باشند. این امر گواه وجود زمینه برای پیاده‌سازی جدی و مستمر این رویکرد در کشور می‌باشد. در حقیقت با این روش، علاوه بر دستیابی به پاسخ پرسش پژوهش در خصوص پروژه‌های عباس‌آباد، به صورت ضمنی تمایلات شهروندان در استفاده از ژئومدیا و آمادگی آنان در خصوص استفاده از رویکرد شهروندی فضایی مورد آزمایش قرار گرفت. در این روش، علاوه بر افزایش مشارکت و کمک به شفاف‌سازی اطلاعات، تسهیل در بهره‌وری اطلاعات در حل مسائل شهری نیز صورت پذیرفت و یک پایگاه مناسب شکل گرفت که در آن ظرفیت‌های شهروندی شناسایی شده تا بتواند به عنوان یک منبع غنی از اطلاعات و پتانسیل همکاری‌های شهروندان مورد استفاده قرار بگیرد. چندان که در این پژوهش در خصوص ارزیابی پس از اجرای پروژه‌های عباس‌آباد مورد استفاده قرار گرفت، می‌توان در زمینه‌های دیگر شهرسازی نظیر کاربری زمین، بازیافت، مسکن و حتی حل مسائل روزمره شهری

در پژوهش حاضر، ژئومدیا "عباس‌آباد ما" به عنوان ابزاری در جهت استفاده مشارکت‌مبنا در ارزیابی پروژه‌های بزرگ مقیاس محدوده عباس‌آباد از دیدگاه شهروندان بکار رفت. در واقع ارزیابی پروژه‌های بزرگ مقیاس عباس‌آباد، یک مثال از کاربرد این روش در شهرسازی است. این روش، کارآمدترین روش برای گذار از مفهوم مشارکت از یک موضوع ابزاری به موضوعی ذاتی است. بدین معنا که هر قدر مشارکت از ابزارهای قدرت بیشتر فاصله بگیرد و امکانی فراهم شود که مشارکت خودجوش و از بطن جامعه اتفاق بیفتد، مسائلی که در خصوص شهر مطرح می‌شود واقعی‌تر است و راهکارهایی که توسط خود شهروندان برای آن پیشنهاد می‌شود خلاقانه‌تر، کم‌هزینه‌تر و راه‌گشا‌تر خواهد بود. از آنجایی که این مساله به کرات در کشورهای مختلف بررسی شده بود، این نیاز احساس می‌شد که در زمینه شهرهای ایران نیز مورد بررسی قرار بگیرد. به عنوان مثال در یک تجربه در کشور کنیا، استفاده از سیستم Majivoice در سیستم آب‌رسانی کشور، باعث صرفه‌جویی اقتصادی و یافتن راه‌کارهای اختصاصی با سرعت بیشتر برای حل مشکلات مربوط به بخش آب‌رسانی شده است (World Bank, 2016). همچنین نیز در تجربه Geocitizen در اکوادور، یک سیستم کارآمد برای پیگیری مشکلات شهری با استفاده از ظرفیت‌های شهروندان ایجاد شده است، که علاوه بر یافتن بهترین راهکارها در خصوص مسائل شهری باعث تقویت انسجام اجتماعی نیز بوده است (Atzman - storfer et al., 2014, 251). "عباس‌آباد ما" در مقام مقایسه با دو تجربه‌ی موفق کنیا و اکوادور در زمینه مد نظر خودش این موفقیت را داشت که به عنوان یک ابزار کارآمد و جدید در

تصویر ۵ - سازوکار پیشنهادی پژوهش برای پیاده‌سازی های آبی رویکرد شهروندی فضایی.

تصمیم‌سازی آنان به تحقق مفهوم کنترل شهروندی در نردبان مشارکت نزدیک شد و به تحکیم دموکراسی کمک کرد. نتایج پیاده‌سازی و موانعی که در این پژوهش وجود داشت، اعم از عدم آموزش شهروندان یا فقدان یک گروه تخصصی در خصوص مسائل فنی رویکرد، پژوهشگران را بر آن داشت که سازوکاری را در خصوص پیاده‌سازی آتی این رویکرد (تصویر ۵) پیشنهاد بدهند.

از ظرفیت ژئومدیا بهره برد. از آنجایی که یک ژئومدیا، یک فضای غیررسمی و آزاد است و هویت شهروندان را پنهان می‌کند، به آنان این امکان را می‌دهد که آزادانه مشارکت داشته باشند. بنابراین با آموزش شهروندان و تبدیل آنان به کاربران حرف‌های ژئومدیا، می‌توان از ظرفیت‌های فکری و عملی آنان با کمترین هزینه بهره‌مند شد و با قراردادن اطلاعات در معرض قضاوت و

پی‌نوشت‌ها

Brockmann, C and Girmscheid, G (2007), Complexity of megaprojects, In *Construction for development: Proceedings of CIB world building congress*, pp. 219-230.

Doucet, B (2009), Global flagships, local impacts, *Proceedings of the Institution of Civil Engineers-Urban Design and Planning*, 162(3), pp.101-107.

Elwood, S (2008), Geographic Information Science: new geovisualization technologies—emerging questions and linkages with GIScience research, *Human Geography*, 173, pp. 105-116.

Elwood, S and Leszczynski, A (2013), New spatial media, new knowledge politics, *Transactions of the Institute of British Geographers*, 38(4), pp.544-559.

Felgenhauer, T and Quade, D (2012), Society and Geomedia, Some Reflections from a Social Theory Perspective, *GLForum*, pp.74-82.

Flyvbjerg, B (2005), Design by deception: The politics of megaproject approval, *Harvard Design Magazine*, Spring /Summer, (22), pp.50-59.

Flyvbjerg, B (2014), What you should know about megaprojects and why: An overview, *Project Management Journal*, 45(2), pp.6-19.

Flyvbjerg, B (2016), *Introduction: The Iron Law of Megaproject Management*, The Oxford Handbook of Megaproject management, Oxford press.

Follmann, A (2015), Urban mega-projects for a 'world-class' river-front—the interplay of informality, flexibility and exceptionality along the Yamuna in Delhi, India, *Habitat International*, 45, pp.213-222.

Gellert, P.K and Lynch, B.D (2003), Mega-projects as displacements, *International Social Science Journal*, 55(175), pp.15-25.

Gryl, I and Jekel, T (2012), Re-centring geoinformation in secondary education: toward a spatial citizenship approach, *Cartographica: The International Journal for Geographic Information and Geovisualization*, 47(1), pp.18-28.

Gryl, I; Jekel, T and Donert, K (2010), GI and spatial citizenship, *Learning with GI*, Wichmann, Berlin, pp.2-11.

Gryl, I; Schulze, U and Kanwischer, D (2013), *Spatial Citizenship: the concept of competence*, GLForum 2013 Creating the GISociety, conference proceedings, pp. 282-293.

Gómez-Ibáñez, J (2003), *Regulating Infrastructure: Monopoly, Contracts and Discretion*, Cambridge, Mass. & Harvard University Press, London, pp. 145-160.

Grün, O (2004), *Taming giant projects: Management of Multi-Organization Enterprises*, Springer, Berlin.

Hall, P (1980), Great planning disasters: What lessons do they hold?, *Futures*, 12(1), pp.45-50.

Helm, D.R (2008), Time to Invest, *Infrastructure: The Credit Crunch and the Recession*, Monthly Commentary, 18, pp. 15-18.

1 Spatial Citizenship.

2 Large-Scale Projects.

3 Mega-Projects.

4 Great Planning Disasters.

5 Creative Deconstruction.

6 Exceptionality Measures.

7 Technical Sublime.

8 Political Sublime.

9 Economic Sublime.

10 Aesthetic Sublime.

11 Kop van Zuid.

12 Geomedia.

13 Geocommunication.

14 Geovisualization.

15 PPGIS (Public Participatory GIS).

16 Social Media Platform.

17 Geoportals.

فهرست منابع

پهلوان، سمیه (۱۳۹۲)، بررسی تأثیرات ایجاد ابرپروژه‌های شهری بر فرآیند توسعه اجتماعات محلی مورد مطالعه: پروژه الماس شرق مشهد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس.

خدایاری، گلنوم؛ دانشور حسینی، فاطمه و سعیدی، حمیده (۱۳۹۳)، میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال بیست و یکم، شماره ۱ (۷۷)، صص ۱۶۷-۱۹۲.

نوری، شیوا (۱۳۹۳)، سنجش اثرات کیفی مگا پروژه‌های شهری بر ارتقای اقتصاد محلی مورد پژوهش دریاچه شهدای خلیج فارس در منطقه ۲۲ شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید بهشتی.

Andrews, D; Nonnecke, B and Preece, J (2003), Electronic survey methodology: A case study in reaching hard-to-involve Internet users, *International journal of human-computer interaction*, 16(2), pp.185-210.

Atzmanstorfer, K; Resl, R; Eitzinger, A and Izurieta, X (2014), The GeoCitizen-approach: community-based spatial planning—an Ecuadorian case study, *Cartography and geographic information science*, 41(3), pp.248-259.

Bennett, W.L (2008), Changing citizenship in the digital age, *Civic life online: Learning how digital media can engage youth*, 1, pp.1-24.

Bennett, W.L; Wells, C and Rank, A (2009), Young citizens and civic learning: Two paradigms of citizenship in the digital age, *Citizenship Studies*, 13(2), pp.105-120.

Bianchini, F (1990), *Flagship projects in urban regeneration*, In: Healey, p. et al, *Rebuilding the city*, E & FN Spon, London.

wiersma-wybo-the-validity-of-surveys-online-and-offlinepdf-d92575508.

Abasabad.tehran.ir (2016), شرکت نویسی عباس آباد, [online] Available at: <http://abasabad.tehran.ir/> [Accessed 2 Sep. 2016].

Citizen Engagement: A game changer for development (World Bank course). Coursera. (2016). Coursera - Free Online Courses from Top Universities. [online] Available at: https://www.coursera.org/browse?languages=en&source=deprecated_spark_cdp [Accessed 5 Sep. 2016].

Google.com. (2016), Google Docs - create and edit documents online, for free, [online] Available at: <https://www.google.com/docs/about/> [Accessed 5 Sep. 2016].

Map-me.org. (2016), Map-Me, [online] Available at: <http://map-me.org/> [Accessed 5 Sep. 2016].

Ourabasabad.webflow.io. (2016), عباس آباد ما, [online] Available at: <http://ourabasabad.webflow.io/> [Accessed 5 Sep. 2016].

Spatialcitizenship.org. (2016), SPACIT kick-off meeting, [online] Available at: <http://www.spatialcitizenship.org/spacit-kick-off-meeting/> [Accessed 5 Sep. 2016].

Spatialcitizenship.org. (2016), Spatial Citizenship: SPACIT project, [online] Available at: <http://www.spatialcitizenship.org/> [Accessed 5 Sep. 2016].

Webflow.com. (2016), Web design tool, CMS, and hosting platform | Webflow, [online] Available at: <https://webflow.com/> [Accessed 5 Sep. 2016].

اسناد مورد استفاده

مهندسين مشاور نقش جهان پارس (1386)، طرح جامع فضايي - كالبدی اراضی عباس آباد.

Hennig, S and Vogler, R (2013), Geomedia Skills—a Required Prerequisite for Public Participation in Urban Planning?, *REAL CORP 2013*, conference proceedings, pp. 140-165.

Jiang, B; Huang, B and Vasek, V (2003), Geovisualization for *planning support systems*, In *planning support systems in practice* (pp. 177-191). Springer Berlin Heidelberg.

Jiang, B and Li, Z (2005), Geovisualization: design, enhanced visual tools and applications, *The Cartographic Journal*, 42(1), pp.3-4.

Loftman, P and Nevin, B (1996), Going for growth: prestige projects in three British cities, *Urban studies*, 33(6), pp.991-1019.

Mitchell, N.J and Beer, C (2004), Democracy and Human Rights in the Mexican States: Elections or Social Capital?, *International Studies Quarterly*, 48(2), pp.293-312.

Schumpeter, J.A (2013), *Capitalism, socialism and democracy*, Routledge, pp. 145-158.

Swyngedouw, E; Moulaert, F and Rodriguez, A (2002), Neoliberal urbanization in Europe: large-scale urban development projects and the new urban policy, *Antipode*, 34(3), pp.542-577.

Tulloch, D (2007), Public participation GIS (PPGIS), *Encyclopedia of geographic information science*, pp.352-354.

Vento, A.T (2016), Mega-project meltdown: Post-politics, neoliberal urban regeneration and Valencia's fiscal crisis, *Urban Studies*, 54(1), pp.68-84.

Von Haaren, C and Bittner, C (2004), *Landschaftsplanung*, UTB, Hannover.

Weinstock, C.B and Goodenough, J.B (2006), On system scalability, *Caranegie-MellonunivPitsburgpasoftwareengineeringinst*, pp.155-170.

Wiersma, W (2012), The validity of surveys: online and offline, *Oxford Internet Institute*, Accessible via: www.ebookbrowse.com/

Surveying Citizens' Engagement Pattern in Abasabad Projects with Focus on Spatial Citizenship Concept*

Ghazaleh Sadat Ghoreishi¹, Mojtaba Rafieian², Manuchehr Farajzadeh³

¹Master Graduated, Department of Urban Planning, Faculty of Arts, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

²Associate Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Arts, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

³Professor, Department of National Geography, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

(Received 23 Jul 2016, Accepted 3 Nov 2016)

Urban large-scale projects have always been a controversial topic of debates. These projects are time- and money-consuming and the rejection or approve of their functionality is based on political intentions. In the last hundred years, each of them costed billions of dollars from private or public budgeting, used technical and human resources. These risky-complex creatures are built to fulfill different desires from infrastructural needs like gas or oil projects up to luxurious projects like flagship projects in urban regeneration. The planning and construction of them accelerated specially after the World War II. In Tehran, Abasabad is a great example of these projects. Abasabad is a complex of fields at the center of Tehran, which they were used to be unused hills and gardens. However, the majority of urban planning policies lead to turning them into large-scale projects. All the process of planning and construction of Abasabad urban large-scale projects has done in non-participatory way. So, the question of whether Abasabad large-scale projects meet citizens' interest or not has been arisen. It assumed that citizens are satisfied with the function of these projects. In order to prove the assumption, "Spatial citizenship" as an applied participatory approach was used. Spatial citizenship has been created as a practical approach to use the special potential of virtual spaces and spatial data. This method is supported by GIS and participation concepts via internet. The two main components of "Spatial citizenship" are "Spatial citizen" and "geomedia". A geomedia provides a space for citizens to criticize urban planning trends without concerning to be recognized. Therefore, citizens can be easily part of planning procedures. To add

to the point raised before, this kind of planning is more effective and creative in problem solving. To start out with, "Our Abasabad" as a geomedia of this approach, is designed and implemented. There are two major sections in "Our Abasabad". Active participation takes place in the first section based on PPGIS concept. An online survey is in the second one. There are also other sections based on a standard geomedia, e.g. geocommunication or geovisualization parts. During the test time of geomedia 510 users used it. By analyzing the answer of survey with statistical test of t- One sample, it has been proved that citizens of Tehran are satisfied with Abasabad large-scale projects. When all is said and done, a broad spectrum of research conducted in this area reveals that, Abasabad large-scale projects have inherent difference from the other large-scale projects. Most of these projects are environmental-friendly and public beneficiary, they develop the sense of belonging and local identity of citizens. So that they succeeded in capturing citizens' attention and made them satisfy. Consistent with this, the result of satisfaction or dissatisfaction of citizen for each project is depicted on a map due to 136 users who participate in the second section. Finally, the research concludes that spatial citizenship is a method which leads to participation improvement, power transparency and it is an effective way in problem solving in urban planning.

Keywords: Spatial Citizenship, Geomedia, Urban Large-Scale Projects, Tehran- Abasabad, Online Survey.

*this article is extracted from first author's M.A. thesis entitled: "Surveying Citizen Engagement Pattern in Large-Scale Urban Projects with Focus on Spatial Citizenship Concept, Case Study: Abbas Abad Area- Tehran", under supervision of second and third authors.

**Corresponding Author: Tel: (+98-21)88277381, Fax: (+98-21)44206198, E-mail: gh.ghorashi@gmail.com.